

5. BÖLÜM

HEMŞİRELİĞİN TANIMI/ HEMŞİRELİK BAKIMINDA 14 GEREKSİNİM TEORİSİ

Özge ÖZ YILDIRIM*

VIRGINIA HENDERSON
(1897-1996)

20. Yüzyılın Nightingale'i olarak adlandırılan Virginia Henderson hemşireliğin en iyi tanımını yapan kuramcı olmuştur. Henderson Maslow'un ihtiyaçlar piramidinden esinlenerek 14 temel insan gereksinimini tanımlamıştır. Bireylerin bu 14 temel bileşeni bağımsız olarak yapabiliyorsa sağlıklı olduğunu düşünmektedir. Hemşireler, 14 temel gereksinimi bağımsız olarak yapamayan bireylere bakım vererek bağımsızlıklarını kazandırmaya çalışmaktadır. Henderson'ın bakım süreci hastaların 14 temel gereksinimi göre değerlendirme, hemşirelik tanısı konma, bakımı planlama, uygulama ve sonucu değerlendirme aşamalarından oluşmaktadır. Henderson'ın teorisi klinik uygulamada rahatlıkla kullanılabilen basit bir teoridir. Ayrıca birçok araştırmada kullanılmış ve kullanılmaya da devam etmektedir.

KURAMCININ ÖZGEÇMİŞİ

Virginia Henderson 1897 yılında 8 kardeşten beşincisi olarak Kansas, Missouri'de doğmuş ve annesinin doğduğu devletin ismiyle adlandırılmıştır. 30 Kasım 1996'da 98 yaşındayken ölmüştür. Babasının avukatlık yapması nedeniyle gençlik yılları Washington'da geçmiştir. 60 yıldan uzun süren meslek kariyerinde hemşire, öğretmen, yazar ve araştırmacı olarak çalışmıştır. Henderson hemşirelik mesleğine katkılarından dolayı "20. Yüzyılın hemşireliğe ilgisi 2. Dünya Sa-

* Arş. Gör., Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, ozge.oz@omu.edu.tr

KURAMA YÖNELİK ELEŞTİRİLER

Yalınlık-Sadelik

Henderson'ın hemşirelik tanımı ve 14 bileşeni birçok değişken ve yine birçok açıklayıcı ilişkiler içermektedir. Henderson'ın kavramları kolaylıkla anlaşılabilir. Henderson'ın 14 bileşenin psiko-sosyal gereksinimlerinden çok fizyolojik gereksinimleri içermesi hemşirelik bakımının fiziksel yöne eğimli olduğu izlenimini vermektedir. Hemşirenin, ölüm sürecindeki bireye yardım etmesi gerektiği vurgulanmakta, ancak hemşirenin ne yapacağı net olarak açıklanmamaktadır. Bu sınırlılıklar göz önünde bulundurulduğunda teorinin tam olarak yalın olmadığı söylenebilir (2).

Genellenebilirlik

Henderson'ın teorisi tüm yaş gruplarında ve farklı kültür yapılarına sahip toplumlarda rahatlıkla kullanılabilen bir teoridir. Bu teori Dünya'nın her yerinde hemşireler tarafından farklı uygulama alanlarında kullanılmış ve kullanılmaya da devam etmektedir (11-13).

Ampirik Kesinlik-Doğruluk

Henderson'ın çalışmalarındaki en önemli sınırlılık insanın diğer özellikleri ile ilgili kavramsal bağlantı eksikliğidir. Henderson ölüm sürecinde olan bireye hemşirenin yardımını kabul eder, ancak bu alanda yardımın nasıl yapılacağına ilişkin çok az açıklaması vardır (2).

SONUÇ

Henderson'ın Hemşirelik Bakımında 14 Gereksinim Teorisi'nde bireylerin 14 temel gereksinimi bağımsız yapması beklenmektedir. Hemşire hasta bireye bakım verirken kullandığı hemşirelik sürecinde, 14 temel gereksinime göre hastayı değerlendirir ve böylece hemşirelik bakımını planlar. Hemşire, sağlıklı bireyin sağlığının korunması, hasta bireyin ise, iyileştirilmesi veya rahat bir ölüm yaşaması için yardım eder.

KAYNAKLAR

1. Masters K. (2015). *Nursing Theories a Framework for Professional Practice*. Jones & Bartlett Learning. s35-48.
2. Karadağ A, Çalışkan N, Göçmen Baykara, Z. (2017). *Hemşirelik Teorileri ve Modelleri*. Akademi Basın ve Yayıncılık. 1. Baskı, İstanbul. s354-63.
3. George JB. (2010). *Nursing Theories the Base for Professional Nursing Practice*. Pearson. s61-78.
4. Velioğlu P. (2012). *Hemşirelikte Kavram ve Kuramlar*. Akademi Basın ve Yayıncılık. s155-174.

5. Pektekin Ç. (2013). *Hemşirelik Felsefesi Kuramlar-Bakım Modelleri ve Politik Yaklaşımlar*. İstanbul Tıp Kitabevi. s47-52.
6. Ay FA. (2013). *Sağlık Uygulamalarında Temel Kavramlar ve Beceriler*. Nobel tıp Kitabevleri. s30-58.
7. Henderson V. The Nature of Nursing. *The American Journal of Nursing*. 1964; 64(8): 62-68.
8. Ahtisham Y, Jacoline S. Integrating Nursing Theory and Process into Practice; Virginia's Henderson Need Theory. *International Journal of Caring Sciences*. 2015; 8(2):443-450
9. Dijkstra A, Yönt GH, Korhan EA, Muszalik M, Kędziora- Kornatowska K, & Suzuki M. The Care Dependency Scale for Measuring Basic Human Needs: An International Comparison. *Journal of Advanced Nursing*. 2012; 68(10): 2341-48.
10. Doroszkiewicz H, Sierakowska M, and Muszalik M. Utility of The Care Dependency Scale in Predicting Care Needs and Health Risks of Elderly Patients Admitted to a Geriatric Unit: a Cross-sectional Study of 200 Consecutive Patients. *Clinical interventions in aging*. 2018; 13: 887.
11. Lopez M, Jimenez JM, Fernández-Castro M, Martin-Gil B, Garcia S, Cao MJ, ... & Castro MJ. Impact of Nursing Methodology Training Sessions on Completion of the Virginia Henderson Assessment Record. *Nursing Reports*. 2020; 10(2): 106-114.
12. Miranda LSMVD, Vieira CENK, Teixeira GA, Silva MPMD, Araújo AKC, & Enders B. C. Theoretical Model of Nursing Care for Children With Obesity. *Revista Brasileira de Enfermagem*. 2020; 73(4):1-7.
13. Yıldız E, Çaydam ÖD. Hemşirelik Bakımının Yönetiminde Henderson Hemşirelik Modeli'nin Uygulanması: Pankreas Kanseri Tanılı Bir Olgu. *Sağlık Bilimleri Üniversitesi Hemşirelik Dergisi*. 2019; 1(3): 239-48.
14. Huitzi-Egilegor JX, Elorza-Puyadena MI, Urkia-Etxabe JM, Asurabarrena-Iraola C. Implementation of the nursing process in a health area: models and assessment structures used. *Revista latino-americana de Enfermagem*. 2014; 22(5): 772-77.
15. McKenna H. Applying theories in practice. In *Nursing Theories and Models Routledge Essentials for Nurses* (3rd ed.). Taylor & Francis, New York, USA, 2005.